

การเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะ
ก่อนและหลังที่รู้ว่าสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์*

Comparison of Positive Attitude Towards Art Before and After
Knowing That It Was Created by an Artificial Intelligence

เหมือนฝัน คงสมแสง, Ph.D.^{9, **}, สรียาภา คั่นวัลย์, Ph.D.¹⁰ และ อังศุมาริน สุขย์รัตนโชค¹¹

Abstract

This research aimed to compare positive attitude towards art before and after audiences knew that it was created by an artificial intelligence. This is a pre-experimental research in the form of one group pretest-posttest design. The samples were 30 audiences in Bangkok, aged between 19-59 years old, had no skills in art creation, and had an experience of viewing art in the past 12 months. The researchers use non-probability sampling method by using convenience sampling with a questionnaire as a tool.

The results showed that audiences had a positive attitude towards work of art at a higher level than after they knew that it created by an artificial intelligence in which the positive attitude on various issues had noticeably reduced. However, gender variables didn't affect attitude. Therefore, art-related agencies should plan the communication through communication elements, to make an understanding with audience that how artificial intelligence works in the art space which affected the consideration of beauty and attitude towards art created by an artificial intelligence. For human artists, they can help the art world to have peace by acknowledging that work of art created by artificial intelligence that it was a valuable work and be a kind of artistic expression. Including, the audience should consider work of art more objectively and carefully. Don't let artificial intelligence, work of art creator, as a variable that affects attitudes significantly.

Keywords: Attitude, Art, Artificial intelligence

*บทความชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

⁹ อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹⁰ อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹¹ อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**Corresponding author; E-mail address: muanfun.k@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนและหลังที่ผู้รับสารรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น แบบ One Group Pretest-Posttest Design กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รับสารในกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 19-59 ปี ไม่มีทักษะในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และมีประสบการณ์การรับชมงานศิลปะในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยอิงความสะดวก ซึ่งมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ

ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่องานศิลปะของกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้ว่าสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ มีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะในระดับมากกว่าหลังรับรู้ ซึ่งทัศนคติเชิงบวกในประเด็นต่าง ๆ ลดระดับลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ตัวแปรเพศไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างของทัศนคติ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพึงวางแผนการสื่อสารผ่านองค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ในพื้นที่ศิลปะอันจะส่งผลไปยังการพิจารณาความงามและทัศนคติต่องานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ ส่วนศิลปินที่เป็นมนุษย์ก็สามารถช่วยให้วงการศิลปะเกิดสันติได้โดยให้การยอมรับงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์รวมทั้งผู้รับสารก็พึงพิจารณางานศิลปะอย่างเป็นกลางและระมัดระวังมากยิ่งขึ้นมิให้การที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้างผลงานศิลปะเป็นตัวแปรมีผลต่อทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ทัศนคติ ศิลปะ ปัญญาประดิษฐ์

1. หลักการและเหตุผล

หนึ่งในสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและส่งผลกระทบต่อคนรุ่นปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นสู่รุ่น และมีความสัมพันธ์กับบริบทอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์นั่นก็คือ ศิลปะ ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์แห่งการสื่อสาร โดยหนึ่งในศิลปะแขนงที่เก่าแก่ของอารยธรรมมนุษย์คือ จิตรกรรมที่ปรากฏอยู่ตามผนังถ้ำ งานภาพวาดดังกล่าวปรากฏเรื่อยมาหลายกาลสมัย เชื่อมโยงกับความเชื่อ ศีลธรรม ประเพณี กฎหมาย ศาสนา เป็นอาทิ จนเกิดหลักการอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวไว้ใช้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ได้รับการยอมรับว่างดงาม เช่น สัตว์ส่วนที่เหมาะสมหรือสัตว์ส่วนทองคำ มีการคิดค้นด้านเทคนิคต่าง ๆ เพื่อการนำเสนอมากมาย มีการหาเอกลักษณ์ให้กับผลงานจำนวนไม่น้อย โดยแต่ละรูปแบบได้รับความนิยมและการยอมรับแตกต่างกันไป ตามแต่มนุษย์ในแต่ละรุ่นจะถอดรหัสและตีความตามบริบทที่แวดล้อม ด้วยศิลปะทำหน้าที่สื่อสารอันส่งต่อไปยังผู้รับสารที่จะเป็นผู้ถอดรหัสสารผ่านภาพวาด ภาพวาดอันเป็นศิลปะนั้น จึงนับเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสาร และจึงนับเป็นส่วนหนึ่งของนิเทศศาสตร์อย่างแยกออกจากกันไม่ได้ (วาริฉัตรอุดมผล, 2551; ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบริร์รี, เจ., และ พิชเชอร์, เจ., 2540/1966)

หลายแวดวงนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีส่วนช่วยเสริมการขับเคลื่อนธุรกิจ

(Lazar, I., 2019) ซึ่งในกระแสของวงการสื่อสารนั้น ปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีพื้นที่อยู่ในหลายประการ มีส่วนช่วยเหลือมนุษย์ผ่านทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์ อาทิ การสร้างปัญญาประดิษฐ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ป่วยที่พักรักษาตัวอยู่ที่บ้าน การออกกำลังกาย การทดลองต่าง ๆ หรือผ่านทางด้านสังคมศาสตร์ อาทิ การเป็นผู้ช่วยค้นหาข้อมูลให้กับผู้ใช้โทรศัพท์ การประพันธ์ดนตรี การเป็นพนักงานต้อนรับ และในวันนี้ปัญญาประดิษฐ์ได้ขยับเข้ามาในแวดวงของศิลปะ พื้นที่ที่มนุษย์เคยคิดว่าจะเป็นพื้นที่เฉพาะซึ่งมีเพียงมนุษย์เท่านั้นจะสามารถเข้าถึงได้เพื่อรังสรรค์ชิ้นงาน

เมื่อมีโอกาสทางเทคโนโลยีที่เอื้ออำนวย มีการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้สร้างสรรค์งานได้ ศิลปินจำนวนหนึ่งที่มีความคิดสร้างสรรค์เชิงคำนวณจึงได้พัฒนาชิ้นงาน อันเป็นเหตุแห่งปรากฏการณ์ใหม่ของวงการศิลปะ ด้วยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการการสร้างสรรค์ เนื่องจากในระบบของปัญญาประดิษฐ์นั้นมีอุปกรณ์เฉพาะเช่นเดียวกับศิลปินในโลกจริงมี อาทิ สี แปรง ผืนผ้าใบ เพียงแค่เราหยิบจับออกมาไม่ได้ แต่สามารถมองเห็นเครื่องมือเหล่านี้ลำดับการสร้าง จนกระทั่งสำเร็จออกมาเป็นชิ้นงานตามวัตถุประสงค์ที่มนุษย์ป้อนข้อมูลสำหรับการประมวลได้ (Mántaras, R. L. 2019; Medosch, A., 2005)

แน่นอนว่า “ปัญญาประดิษฐ์” ต้องการที่จะถูกทำให้มั่นใจว่ามั่นคงปลอดภัย เป็นประโยชน์ และเป็นการใช้งานอัน

เหมาะสมของเทคโนโลยีอันเกี่ยวเนื่องกับ ปัญญาประดิษฐ์” (Dignum, V., 2018) และ “มีรายงานถึงการทำงานที่สามารถ ทดแทนด้วยปัญญาประดิษฐ์เกือบ ครึ่งหนึ่ง” (Dignum, V., 2018) ซึ่งดูเป็น ปรากฏการณ์ซึ่งแสดงถึงผลกระทบต่อการ ใช้ชีวิตของมนุษย์ไม่น้อย ทั้งนี้ ในวงการ ศิลปะ ปัญญาประดิษฐ์ได้ใช้สร้างสรรค์ ผลงานศิลปะที่น่าสนใจมากมาย นอกจาก ความใหม่และโอกาสที่เกิดขึ้น ยังมีการ สำรwapพบว่า บางครั้งมนุษย์มีมุมมองต่อ ปัญญาประดิษฐ์ในแง่ลบ อาทิ “47.4% ของผู้ตอบแบบสอบถามเชื่อว่า AI จะ ส่งผลเสียต่อสังคม” (Holder, C., Khurana, V., & Watts, M., 2018) สำหรับมุมมองเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ใน New York Times ช่วงระยะเวลา 30 ปีที่ มีการรวบรวมข้อมูลไว้นั้น ปรากฏความ สนใจ ความตระหนัก และการอภิปราย เกี่ยวกับกับปัญญาประดิษฐ์ ทั้งในแง่ดีและ แกร้าย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่าง รวดเร็วตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 เป็นต้นมา รวมทั้งมีแนวโน้มของข้อมูลในแง่บวก มากกว่าแง่ลบอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏข้อกังวลในหลายประเด็น ได้แก่ ความกังวลเกี่ยวกับการสูญเสียการควบคุม ปัญญาประดิษฐ์ ความกังวลทางจริยธรรม สำหรับปัญญาประดิษฐ์ และผลกระทบ ด้านลบของปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน ได้เพิ่มขึ้นในปีที่ผ่านมา ด้วยว่าความเสี่ยง ที่จะเกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ในแต่ละ แวดวงนั้นจะมีความแตกต่างกันไป และใน บางกรณีนับเป็นความเสี่ยงที่ผูกพันกับ

มนุษย์ในระยะยาวได้ โดยหนึ่งในสาเหตุที่ ความกังวลในด้านลบดังกล่าวเกิดขึ้นก็ เพราะปัญญาประดิษฐ์เป็นสิ่งที่ไร้ชีวิต จิตใจ ทว่ามีสติปัญญาอันชาญฉลาดและ สามารถเรียนรู้ได้กระทั่งเทียบเท่าความคิด ของมนุษย์หรือมากกว่าด้วยซ้ำ (Fast, E., & Horvitz, E., 2017; Wissing, B. G., & Reinhard, M., 2018) นั่นหมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์ ในฐานะผู้ผลิตงานศิลปะนั้น ส่งผลทั้งแง่ บวกและแง่ลบต่อความรู้สึกของมนุษย์ รวมทั้งเป็นข้อเท็จจริงอันกระทบต่อบุคคล ภาคสังคม และขยายวงกว้างต่อไปใน ระดับมหภาคที่อาจคาดการณ์ไปถึง

ทุกวันนี้เมื่อเห็นงานศิลปะ เรา อาจแยกแยะได้ยากว่า งานชิ้นนั้น ๆ ศิลปินที่เป็นมนุษย์หรือปัญญาประดิษฐ์ เป็นผู้สร้าง รวมทั้งการให้คุณค่าและมูลค่า ต่อผลงานชิ้นดังกล่าวด้วยที่มีความ น่าสนใจ ยกตัวอย่างจาก Google Deep Dream ซึ่งสร้างภาพที่มีความอึดตัวของสี และได้รับการประมูล โดยผลงานของ ปัญญาประดิษฐ์ชิ้นนี้ทำเงินได้จำนวนมาก (ตติยา วิชัยดิษฐ, 2563; Lant, K., 2017) หรือภาพ Edmond De Belamy ของ กลุ่ม Obvious ที่ได้รับการประมูลไปใน ราคาประมาณ 13,812,984 บาท ซึ่งราคา สูงกว่าภาพของ Vincent Willem van Gogh ตอนที่เขายังมีชีวิตอยู่ รวมถึงงาน ศิลปะโดยปัญญาประดิษฐ์อีกหลายต่อ หลายชิ้นที่มีมูลค่าสูง อาทิ ชิ้นงานที่ได้ถูก นำไปใช้ขึ้นปกนิตยสาร Bloomberg Businessweek มากไปกว่านั้น ปัญญา

ประติษฐ์ยังสามารถผลิตงานที่มีรูปร่างหน้าตาเหมือนกันและคุณภาพเท่ากันได้โดยไม่จำกัดจำนวน และเสร็จสิ้นในระยะเวลาที่อาจไม่มากเท่ามนุษย์สร้างอีกด้วย การเข้ามามีบทบาทต่อศิลปะของนวัตกรรมอย่างปัญญาประดิษฐ์ จึงทำให้การทำงานหนึ่งชิ้นอันเป็นเอกลักษณ์ที่งานศิลปะมีความไม่เหมือนใครนั้น กลับกลายเป็นว่าเอกลักษณ์นั้น ๆ สามารถผลิตซ้ำได้

ทั้งนี้สำหรับสาขาวิชาศาสตร์แห่งการสื่อสารนั้น แม้จะมีวิวัฒนาการก้าวไปอย่างมากมายหลายแขนง สื่อต่าง ๆ มีการพัฒนาในลักษณะก้าวกระโดดในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทว่าภาพวาดอันเป็นพื้นฐานในการสื่อสารของมนุษย์ ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จวบจนปัจจุบันนี้ สิ่งที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลยคือภาพวาดยังคงเป็นการสื่อสารด้วยภาพได้โดยนัยเอง เมื่อได้ผนวกเข้ากับการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งแสดงนวัตกรรมทางการสื่อสารของมนุษย์ที่พัฒนาขึ้น จากเดิมที่มนุษย์คิดแล้วลงมือสร้างสรรค์ศิลปินมีดีค่าตัวมหาศาลต่อการวาดภาพแต่ละภาพ มาสู่ยุคอุตสาหกรรมที่ภาพนั้นถูกทำซ้ำได้ไม่รู้จบ ด้วยปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาท การศึกษาเรื่องราวที่ปรากฏขึ้นดังกล่าวจึงเป็นเรื่องจำเป็น

อาจด้วยพื้นที่ของศิลปะยังเป็นพื้นที่ซึ่งปัญญาประดิษฐ์ยังเข้ามาแบบไม่สมบูรณ์นัก การศึกษาการยอมรับในปัญญาประดิษฐ์ยังคงมีพื้นที่ว่างให้ศึกษาทัศนคติที่เกิดขึ้นต่อปัญญาประดิษฐ์

ปรากฏทั้งสองทิศทางคือบวกและลบ แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อวงการศิลปะ แต่เป็นการกล่าวถึงภาพรวมของการมาช่วยเป็นเครื่องมือของศิลปิน การเข้ามาทำงานดังกล่าวแทนมนุษย์ การตั้งคำถามเกี่ยวกับเส้นแบ่งระหว่างศิลปินที่เป็นมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ในพื้นที่ของนิเทศศาสตร์ การวิเคราะห์ในเรื่องของการสื่อสารนั้นไม่ว่าจะเป็นสื่อใด การพิจารณาถึงผลกระทบเพียงองค์ประกอบเดียวอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ หากพิจารณาตามโครงสร้างขององค์ประกอบของการสื่อสาร จึงพึงพิจารณาทั้งผู้สื่อสาร สาร สื่อ และผลของการสื่อสารด้วย การวัดทัศนคติที่พิจารณาครอบคลุมตามองค์ประกอบของการสื่อสารจึงเป็นพื้นที่ที่พึงต้องศึกษา เพราะเป็นส่วนประกอบของทัศนคติอันปรากฏต่องานศิลปะชิ้นหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่า แท้จริงแล้วทัศนคติของมนุษย์ต่องานศิลปะในช่วงก่อนและหลังที่รู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์นั้น มีความเหมือนและมีความแตกต่างกันหรือไม่ ในประเด็นใด เพื่อช่วยให้เข้าใจสถานะปัจจุบันของปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นผู้สร้างสรรค์งานศิลปะให้เกิดขึ้นด้วย

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนและหลังที่รู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนรู้ว่าสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน

3.2 ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะหลังรู้ว่าสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน

3.3 ทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะของกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้และหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน

4. ระเบียบวิธีวิจัย

งานชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental research) แบบ One Group Pretest-Posttest Design กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการวิจัยต้องผ่านเกณฑ์คัดเข้า ซึ่งสอบถามโดยผู้วิจัยดังนี้ 1. ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 2. อายุ 19-59 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงที่สามารถใช้ทั้งเหตุผลและอารมณ์ประมวลสารอันสะท้อนทัศนคติได้อย่างเหมาะสม 3. ไม่มีทักษะในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และ 4. มีประสบการณ์การรับชมงานศิลปะในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา จำนวน 30 คน ใช้ทั้งวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ตามตัวแปรเพศชาย เพศหญิง และอื่น ๆ (เพศทางเลือก) จากนั้นจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ามาในกลุ่มโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยอิงความสะดวกตามสัดส่วนปริมาณกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิจัยครั้งนี้มีการชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่างลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยที่ผ่านการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ก่อนดำเนินการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างแยกรายบุคคล ด้วยการให้กลุ่มตัวอย่างดูภาพสไลด์ 1 ชุด โดยดูทีละภาพจนครบทั้งสิ้น 6 ภาพ แล้วจึงให้ทำแบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติ เสร็จแล้วผู้วิจัยจึงบอกกับกลุ่มตัวอย่างว่า ภาพสไลด์ชุดดังกล่าว เป็นงานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ ต่อจากนั้นให้ดูภาพสไลด์อีกครั้งก่อนทำแบบสอบถามครั้งที่ 2

4.1 เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ รวมทั้งสิ้น 1 ข้อ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติในประเด็นต่าง ๆ ต่องานศิลปะ รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม รวมทั้งสิ้น 1 ข้อ

โดยคำถามแต่ละข้อมีที่มาของข้อคำถาม จากแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ทบทวนมา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

1) เพศ

- เพศมีความแตกต่างของคำตอบเกี่ยวกับทัศนคติต่อปัญญาประดิษฐ์ (GHERHES, V., 2018)

ส่วนที่ 2 ทัศนคติ ในประเด็นต่าง ๆ ต่องานศิลปะ อันมีผลรวมเป็นทัศนคติต่อสิ่งหนึ่ง ๆ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือโดยแบ่งเป็น

รายด้าน ตามองค์ประกอบของการสื่อสาร (สกนธ์ ภู่งามติ, 2548) ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผลของการสื่อสาร เพื่อให้มองเห็นภาพรวม ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะมีประเด็นอันเป็นข้อคำถามที่ไม่เท่ากัน แต่สามารถสะท้อนถึงตัวแปรรายด้านได้ ดังนี้

1) ศิลปิน

- ทักษะในการสร้างสรรค์งาน (กิติมา สุรสนธิ, ศุภกิจ แดงขาว และอนงค์ลักษณ์ สมแพง, 2557; ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540)
- การสะท้อนความรู้สึกรักของศิลปิน (ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540)
- ศิลปินมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ (Faggella, D., 2019; ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540)

2) เนื้อหาของงานศิลปะ (สาร)

- แนวความคิด (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557; วารีย์ ฉัตรอุดมผล, 2551; เหมือนฝัน คงสมแสง, 2562)
- องค์ประกอบศิลป์ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557; วารีย์ ฉัตรอุดมผล, 2551)
- หลักการของศิลปะ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557; วารีย์ ฉัตรอุดมผล, 2551)
- ศิลปะอาศัยการวิเคราะห์ (Krefetz, N., 2019)
- ความสวยงามของงานศิลปะ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557; วารีย์ ฉัตรอุดมผล, 2551)
- เอกลักษณ์ของงานศิลปะ (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557; วารีย์ ฉัตรอุดมผล, 2551)

3) รูปแบบของงานศิลปะ (สื่อ)

- การสื่อสารผ่านสื่อไม่ต้องอาศัยทักษะในการวาดภาพ (Faggella, D., 2019; ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540)

- การสื่อสารผ่านภาพวาดอันเป็นวิธีการสร้างสรรค์แบบดั้งเดิม (Mántaras, R. L. 2019)

4) ผลของการสื่อสาร

- การแย่งงานของอาชีพศิลปิน (Dignum, V., 2018; Lant, K., 2017)
- การผลิตชิ้นงานผ่านเทคนิค (Lant, K., 2017)
- การใช้ระยะเวลาในการสร้าง (ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540)
- การทำซ้ำ (ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540; ชลูด นิ่มเสมอ, 2557)
- การสร้างจินตนาการ (ฮักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ., 2540)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

กลุ่มตัวอย่างอาจเสนอความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ความตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำข้อความที่ใช้ในการวัดตัวแปรที่สร้างเป็นแบบสอบถาม แล้วไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและการสื่อสาร 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ รวมไปถึงความชัดเจนของคำถาม สำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความถูกต้อง ความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวัดความสอดคล้องภายในแบบสอบถามชุดเดียวกัน ด้วยการหาค่า

สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค จากแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ผลการทดสอบคือ ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคของชุดคำถามทั้งหมดนั้นเท่ากับ 0.892 หมายความว่าแบบสอบถามชุดนี้ยอมรับได้

สำหรับภาพสไลด์นั้น ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและการสื่อสารเช่นกัน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยจึงทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาเข้ารหัสแล้วประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมานที่ใช้ในการทดสอบคือ F-test และ t-test

5. ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนและหลังที่รู้ว่าสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 30 คน ปรากฏผลที่น่าสนใจ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามทัศนคติเชิงบวกก่อนและหลังรับรู้ว่างานศิลปะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์

ประเด็น	ทัศนคติเชิงบวกก่อนรับรู้ว่างานศิลปะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์		ทัศนคติเชิงบวกหลังรับรู้ว่างานศิลปะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ใช้ทักษะในการสร้างสรรค์	4.53 (มากที่สุด)	.629	3.70 (มาก)	.952
ตัวอย่างงานศิลปะนี้สะท้อนความรู้สึกของศิลปิน	4.47 (มากที่สุด)	.571	3.20 (ปานกลาง)	1.349
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ศิลปินมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์	4.33 (มากที่สุด)	.802	3.63 (มาก)	1.273
ตัวอย่างงานศิลปะนี้มีแนวความคิด	4.60 (มากที่สุด)	.498	3.73 (มาก)	1.112
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ต้องใช้องค์ประกอบศิลป์	4.57 (มากที่สุด)	.568	4.07 (มาก)	.980
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ต้องใช้หลักการของศิลปะ	4.50 (มากที่สุด)	.682	4.10 (มาก)	1.029
ตัวอย่างงานศิลปะนี้อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ดึงดูดใจ	4.33 (มากที่สุด)	.802	4.03 (มาก)	1.033
ตัวอย่างงานศิลปะนี้มีความสวยงาม	4.27 (มากที่สุด)	.785	4.33 (มากที่สุด)	.661

ประเด็น	ทัศนคติเชิงบวกก่อนรับรู้ ว่างานศิลปะสร้างสรรค์ โดยปัญญาประดิษฐ์		ทัศนคติเชิงบวกหลังรับรู้ ว่างานศิลปะสร้างสรรค์โดย ปัญญาประดิษฐ์	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
ตัวอย่างงานศิลปะนี้มีการ สร้างสรรค์จนมีเอกลักษณ์	4.47 (มากที่สุด)	.681	3.77 (มาก)	1.040
ตัวอย่างงานศิลปะนี้สื่อสาร ผ่านสื่อที่ไม่ต้องอาศัย ทักษะในการวาดภาพ	3.23 (ปาน กลาง)	1.104	3.70 (มาก)	1.149
ตัวอย่างงานศิลปะนี้สื่อสาร ผ่านภาพวาดอันเป็นวิธีการ สร้างสรรค์แบบดั้งเดิม	3.77 (มาก)	.817	3.20 (ปาน กลาง)	.887
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ช่วย ลดการแย่งงานของอาชีพ ศิลปินได้	3.43 (มาก)	.898	3.03 (ปาน กลาง)	1.189
ตัวอย่างงานศิลปะนี้เพิ่ม โอกาสในการผลิตชิ้นงาน ของผู้สร้างเพราะเทคนิค	4.13 (มาก)	.681	4.03 (มาก)	.890
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ใช้ ระยะเวลามากในการสร้าง	4.17 (มาก)	.834	3.03 (ปาน กลาง)	1.217
ตัวอย่างงานศิลปะนี้ลด ความยากในการทำซ้ำ	3.70 (มาก)	.915	3.20 (ปาน กลาง)	1.186
ตัวอย่างงานศิลปะนี้กระตุ้น จินตนาการของท่าน	4.27 (มากที่สุด)	.691	3.90 (มาก)	1.125
ค่าเฉลี่ย	4.17 (มาก)		3.67 (มาก)	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	.44124		.67020	

จากตารางที่ 1 พบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนรับรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์ในระดับมากที่สุด จำนวน 10 ข้อ รองลงมา มีทัศนคติเชิงบวกในระดับมาก จำนวน 5 ข้อ และมีทัศนคติเชิงบวกในระดับปานกลางเพียง 1 ข้อ คือ ตัวอย่างงานศิลปะนี้สื่อสารผ่านสื่อที่ไม่ต้องอาศัยทักษะในการวาดภาพ

ทั้งนี้ ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะหลังรับรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์ในระดับมาก จำนวน 10 ข้อ รองลงมา มีทัศนคติเชิงบวกในระดับปานกลาง จำนวน 5 ข้อ และมีทัศนคติเชิงบวกในระดับมากที่สุดเพียง 1 ข้อ คือ ตัวอย่างงานศิลปะนี้มีความสวยงาม

จากตารางข้างต้น ทำให้เห็นภาพในเบื้องต้นว่า เมื่อมีการแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่า ภาพสไลด์ชุดที่ได้รับชมนั้นสร้างโดยปัญญาประดิษฐ์ ทัศนคติเชิงบวกในประเด็นต่าง ๆ ก็ลดระดับลงอย่างเห็นได้ชัด

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์ จำแนกตามเพศ

เพศ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชาย	4.1750	.46659	.001	.999
หญิง	4.1688	.41358		
อื่น ๆ	4.1750	.48841		

จากตารางที่ 2 พบว่า ยอมรับ H_0 กล่าวคือ ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะก่อนรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. < .05)

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะหลังรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะหลังรู้อาสาสมัครสร้างสรรคโดยปัญญาประดิษฐ์ จำแนกตามเพศ

เพศ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	F	Sig.
ชาย	3.3813	.78862	2.955	.060
หญิง	3.8000	.55731		
อื่น ๆ	3.8188	.61552		

จากตารางที่ 3 พบว่า ยอมรับ H_0 กล่าวคือ ผู้ที่มีเพศแตกต่างกัน จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะหลังรู้ว่าสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. < .05)

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 ทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะของกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้และหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะ จำแนกตามช่วงเวลาก่อนและหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์

การรับรู้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig.
ก่อน	4.1729	.44124	3.456	.001
หลัง	3.6667	.67020		

จากตารางที่ 4 พบว่า ปฏิเสธ H_0 กล่าวคือ ทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะของกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้และหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ .05 (Sig. < .05) โดยทัศนคติต่องานศิลปะของกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะในระดับมากกว่าหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์

6. การอภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีเป็นสาเหตุหลักในการขับเคลื่อนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับศิลปะ ตามคุณลักษณะเด่นของแนวคิดเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (McQuail, 1994 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2554) ทั้งนี้ เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นพื้นฐานของทุกสังคมและมีความเหมาะสมกับรูปแบบโครงสร้างสังคมที่ต่างกัน ทว่าในปัจจุบัน ความเข้มข้นในการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับงานศิลปะของศิลปินไทยยังไม่มีพื้นที่เปิดต้อนรับอย่างกว้างขวาง แม้จะปรากฏเป็นกระแสนิยมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง รวมทั้งยังมีการให้คุณค่ากับผลงานของศิลปินที่มีชื่อเสียงเป็นทุนเดิมเป็นหลัก ดังนั้น จึงยังไม่เกิดผลลัพธ์ที่เป็นชิ้นงานออกมาเป็นตัวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีนัยสำคัญ แรงกระตุ้นดังกล่าวจึงยังไม่มากเพียงพอที่จะเกิดการเปลี่ยนต่อวงการศิลปะไทย แต่เป็นที่น่าสนใจว่า “เมื่อศิลปะนั้นถูกสร้างขึ้นแล้ว ก็ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องหล่อหลอมผู้คนในสังคมต่อเนื่องกันไปอีก เป็นวงจรไม่มีที่สิ้นสุด” (TUL, 2559) นั่นอาจหมายถึงแนวโน้มเรื่องทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะเมื่อรู้ว่าถูกสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์อาจดีขึ้นได้ในอนาคต เทียบเทียบกับทัศนคติต่อศิลปินผู้เป็นมนุษย์ ด้วยความคุ้นชินของผู้คนต่อปัญญาประดิษฐ์กับการเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ

จากการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่องานศิลปะของกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้และหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างก่อนรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ จะมีทัศนคติเชิงบวกต่องานศิลปะในระดับมากกว่าหลังรับรู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ เป็นที่น่าสังเกตว่า เพศไม่มีผลต่อการพิจารณาในประเด็นนี้ นั่นหมายความว่า มีการมองงานศิลปะโดยให้ค่าต่อชิ้นงานเหมือน ๆ กัน

ผลของค่าเฉลี่ยเลขคณิตก่อนที่กลุ่มตัวอย่างจะรู้ว่า งานศิลปะชุดตัวอย่างนั้นสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์อยู่ในระดับมาก และทัศนคติมีความโน้มเอียงไปในทิศทางถดถอย โดยมีระดับทัศนคติลดลงจนเมื่อทราบว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้างงาน ซึ่งอาจไม่ได้แปลว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติในเชิงลบต่อการเป็นผู้สร้างสรรค์งานของปัญญาประดิษฐ์ เพราะการบอกเงื่อนไขว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้างอาจทำให้เกิดทัศนคติเชิงลบ ตามที่ วิรัช ลภิตนกุล (2526) ระบุไว้ว่า บางครั้งบุคคลอาจไม่มีความคิดเห็นในเรื่องนั้นอย่างสิ้นเชิงก็เป็นได้ ซึ่งส่วนใหญ่มักมีสาเหตุมาจากความห่างไกลจากผลกระทบที่เกิดขึ้นหรือขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ หรืออาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์มากเพียงพอในการประกอบการตัดสินใจ หรือมีทัศนคติเชิงบวกต่อปัญญาประดิษฐ์ในระดับที่น้อยกว่าที่มีต่อศิลปินที่เป็นมนุษย์ จึงเป็นตัวแปร

ทำให้คำเฉลยที่กล่าวเพียงว่า งานศิลปะชุดที่ได้รับชมนั้นปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้าง เพียงพอที่จะส่งผลให้ระดับทัศนคติเชิงบวกต่องานชิ้นหนึ่ง ๆ ลดลง ด้วยองค์ประกอบของทัศนคติตามที่ Fishbein, M. (Littlejohn & Foss, 2005) เสนอไว้ว่าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ความเชื่อและการประเมินค่า หรืออาจเป็นการยืนยันว่านี่เป็นหนึ่งในกรณีของทัศนคติบางอย่างที่มีลักษณะผิวเผินและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย (Rogers, 1976 อ้างถึงในกิตติมา สุรสนธิ, ศุภกิจ แดงขาว และอนงค์ลักษณ์ สมแพง, 2557)

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า มี 2 ประเด็นหลักที่กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกสูงขึ้น เมื่อรู้ว่าผลงานศิลปะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ นั่นคือ

6.1 ตัวอย่างงานศิลปะนี้มีความสวยงาม ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นมีลักษณะของทัศนคติที่ผกผันเมื่อพิจารณาจากภาพรวม โดยมีความเป็นไปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างให้คุณค่าปัญญาประดิษฐ์น้อยกว่าศิลปินที่เป็นมนุษย์ เมื่อรู้ว่าผลงานศิลปะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ จึงมีทัศนคติเชิงบวกต่อประเด็นนี้เพิ่มขึ้น

6.2 ตัวอย่างงานศิลปะนี้สื่อสารผ่านสื่อที่ไม่ต้องอาศัยทักษะในการวาดภาพ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากจากข้อมูลอันปรากฏบุคคลโดยทั่วไปทราบว่า ปัญญาประดิษฐ์สร้างสรรค์ผลงานผ่านการป้อนข้อมูล ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ที่รวดเร็วและสามารถผลิตผลงานปริมาณมากในระยะเวลาอันจำกัดได้

สำหรับหลักในการออกแบบชิ้นงาน องค์ประกอบศิลป์ และหลักของการจัดองค์ประกอบศิลป์ล้วนเป็นประเด็นที่น่าสนใจเมื่อพิจารณารายละเอียด ด้วยทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงไป แม้ในเรื่องที่เป็นวัตถุดิบ เช่น หลักการต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบกันเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงาน รูปร่างผลลัพธ์ของงานศิลปะ ถูกปิดความรู้สึกรู้สึกได้ด้วยข้อมูลที่ว่า งานเหล่านั้นเป็นของปัญญาประดิษฐ์ จากข้อมูลเพียงตั้งคำถามเกี่ยวกับการพิจารณาอย่างเป็นกลางของมนุษย์เช่นกัน ซึ่งในส่วนนี้ ความคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างก็มีความน่าสนใจนำมาพิจารณาประกอบ เราเข้าใจดีว่า “ทุกคนสามารถมองงานศิลปะและตีความได้ในแบบของตนหรือปัจเจกบุคคล” แต่อย่างไรก็ดี “งานศิลปะ ไม่ว่าจะอย่างไรมันก็คืองานศิลปะ แม้ว่า AI จะเป็นคนสร้างก็ตาม คุณค่าของมันไม่ได้ลดน้อยลงไปหรือเพิ่มมากขึ้นแต่อย่างใด” สองประโยคข้างต้นนี้สนับสนุนมุมมองทั้งอัตวิสัยและวัตถุวิสัยที่สามารถนำมาพิจารณาความดีเป็นอย่างไรก็ตาม ทั้งสองประการเป็นมุมมองที่แยกออกจากกันอย่างชัดเจน แน่แน่นอนว่าหากพิจารณาตามแบบแรก ความสากลของความงามจะมีสิ่งชี้วัดตัดสินได้ยาก เพราะมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย อาทิ ปัจจัยภายในของบุคคลและบริบทแวดล้อม ส่วนหากพิจารณาตามมุมมองอย่างหลัง งานศิลปะจะมีตัวชี้วัดได้ชัดเจนว่างดงามหรือไม่ ทว่าหากมีแนวทางของการนำเสนอแนวทางอื่น แม้จะยังคงเป็นภาพ

แต่การตัดสินใจงานตามหลักการอาจไม่สามารถตอบคำถามได้ และแน่นอนว่าในอนาคต ปัญญาประดิษฐ์น่าจะยังคงสามารถสร้างความแปลกใจให้มนุษย์ได้ไม่น้อยผ่านผลงานศิลปะที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์เชิงคำนวณ

บริบทเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรื่องปัญญาประดิษฐ์นับเป็นเรื่องใหม่ เพราะจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 28 คน จาก 30 คน แสดงอาการแปลกใจและ/หรือถามย่ำว่า ชิ้นงานตัวอย่างทั้งหมดเป็นฝีมือของปัญญาประดิษฐ์จริงหรือ และแม้จะมีการชื่นชม ทว่าผลลัพธ์ของทัศนคติเชิงบวกที่ปรากฏนั้นมีระดับลดลง คำเพียงหนึ่งคำคงไม่มีผลกระทบต่อมนุษย์ กระทั่งกระเทือนถึงทัศนคติ หากคำคำนั้นบุคคลไม่ได้ให้คำใด งานวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นวาทะนั้นสำคัญยิ่ง และส่งผลกระทบเปลี่ยนแปลงไปถึงทุกองค์ประกอบของการสื่อสารของสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ไม่ยาก

ภาพรวมที่เกิดขึ้นจากการทดลองในครั้งนี้ นับเป็นปฏิกิริยาตอบกลับในทางลบ (กิตติมา สุรสนธิ, ศุภกิจ แดงขาว และอนงค์ลักษณ์ สมแพง, 2557) ต่อปัญญาประดิษฐ์ ส่งผ่านทัศนคติออกมาเป็นข้อมูลให้เราได้ทราบ ซึ่งการแบ่งแยกทัศนคติที่ผันแปรไปตามผู้สร้างสรรคงานนั้น ทำให้เชื่อมโยงไปยังวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม (Binary opposition) ด้วย (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2561) ราวกับงานงานชิ้นนั้น ๆ เป็นเช่นไร เมื่อสร้างโดยมนุษย์กับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ แม้จะมีผลที่ต่างกัน แต่

แรงเหวี่ยงของคู่ตรงข้ามนี้ มิได้ส่งผลออกมาให้เห็นอย่างแตกต่างสุดขั้ว ด้วยประการหนึ่งคือ แม้จะสามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วและประยุกต์ข้อมูลได้หลากหลาย แต่ปัญญาประดิษฐ์ยังคงต้องอาศัยมนุษย์ในการให้ข้อมูลเพื่อสร้างศิลปะเชิงคำนวณออกมา ด้วยปัญญาประดิษฐ์ “ต้องการคำแนะนำจากมนุษย์อย่างแน่นอน” (Krefetz, N., 2019) อย่างไรก็ตามความพหุเลื่อนของการแบ่งแยกนั้น ส่วนหนึ่งด้วยการทำงานร่วมกันอย่างแยกไม่ได้ของทั้งมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์ แต่อย่างไรก็ตาม “ทุกวันนี้ มีการทดลองเกิดขึ้นมากมายที่ท้าทายขอบเขต และศักยภาพระหว่างมนุษย์กับ AI” (กมลกานต์ โกศลกาญจน์, 2559) ในอนาคตไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์จะทำงานอย่างไรกับชิ้นงานศิลปะได้อีก เนื่องจาก “ระบบปัญญาประดิษฐ์และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีในอนาคตอาจก่อให้เกิด AGI ได้” (Wissing, B. G., & Reinhard, M., 2018) ซึ่ง AGI หรือ Artificial General Intelligence หมายถึงระดับที่ปัญญาประดิษฐ์จะมีความสามารถและมีความฉลาดเทียบเท่ามนุษย์นั่นเอง

แม้จะมีความกังวลที่ปัญญาประดิษฐ์อาจแย่งงานไปจากศิลปิน อย่างที่มีผู้ให้ความเห็นเพิ่มเติมย่ำไว้ในแบบสอบถามว่า “AI อาจลดงานของศิลปินในอนาคต” แต่หากมองว่าปัญญาประดิษฐ์ทำงานเพื่อศิลปินอีกทอดหนึ่ง เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ก็จะทำให้ข้อกังวลในประเด็น

ดังกล่าวอาจหายไป ความแตกต่างอยู่ตรงที่การเข้าถึงเทคโนโลยีอันเป็นปัจจัยการผลิตของศิลปินแต่ละคน ด้วยปฏิเสธไม่ได้เรื่องการเข้ามาในพื้นที่อาชีพของปัญญาประดิษฐ์ในโลกปัจจุบัน ถึงแม้สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์จะเชื่อว่า ศิลปะเป็นงานที่มนุษย์ทำได้ดีกว่าคอมพิวเตอร์ก็ตาม แต่อย่างที่เขากล่าวไว้ว่า “มีคนถามผมเสมอว่าอาชีพอะไรในอนาคตที่ไม่ถูกกระทบจากคอมพิวเตอร์ผมมองว่าฉันก็พอจะมีอยู่บ้าง แต่เอาเข้าจริงและทุกอาชีพจะถูกกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงหมด” (AllCreativeTeam, 2562) สอดรับกับที่โกเมศ กาญจนพ่ายพกล่าวถึงการสร้างงานศิลปะด้วย AI ไว้ว่า “หากมีภาพต้นแบบที่ดีที่สุดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อนำเข้าไปป้อนในโปรแกรม AI เมื่อระบบจดจำเอกลักษณ์ของภาพได้ก็จะประมวลผลออกมาเป็นไปตามรูปแบบกลืนอายุ หรือจิตวิญญาณที่แฝงเร้นในงานได้ด้วย” (วัชชีรานนท์ ทองเทพ, 2565) ฉะนั้น วงการศิลปะอาจมีผลงานในรูปแบบใหม่ เป็นที่น่าจดจำของยุคด้วยความร่วมมือของมนุษย์และการคำนวณของปัญญาประดิษฐ์ก็ได้ ตามที่ Phillipe “เชื่อว่าจะมีอนาคตที่สดใสสำหรับการทำงานร่วมกันที่เพิ่มขึ้นระหว่างปัญญาประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์กับมนุษย์” (Faggella, D., 2019)

มากไปกว่านั้น เราพึงต้องทบทวนสิ่งที่สเตฟาน เวสส์ (อาศิรา พนาราม, 2559) กล่าวไว้อีกครั้งว่า “งานสร้างสรรค์คืออนาคตของมนุษย์ เพราะงานเหล่านี้จะ

มีมูลค่าสูง ปัญญาประดิษฐ์สามารถทำงานประเภทที่ต้องใช้ความแม่นยำสูงและอยู่ในกรอบชัดเจน...แม้ด้านหนึ่งจะเป็นการทำลายการจ้างงาน แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นการเปิดช่องให้กับมนุษย์ได้ทำงานที่ต้องอาศัยความยืดหยุ่นอารมณ์และรสนิยม นั่นหมายถึงงานแอนาล็อกจะกลายเป็นงานที่มีคุณค่ามากขึ้น” อย่างไรก็ตาม แม้ปัญญาประดิษฐ์จะสร้างงานศิลปะได้ดีเทียบเทียมมนุษย์เพียงใด แต่ก็ยังไม่สามารถใช้ส่วนอื่นที่นอกเหนือจากเงื่อนไขและเหตุผลในการสร้างงานเช่นเดียวกับมนุษย์ได้ งานภาพวาดโดยศิลปินแบบเดิมก็ยังคงอยู่ ด้วยมีพื้นที่เป็นของศิลปินเอง

ทั้งนี้ การจะให้สิ่งประดิษฐ์นี้ออกไปจากแวดวงศิลปะคงเป็นไปได้ยาก เพราะการเข้ามาของปัญญาประดิษฐ์นั้นดึงดูดความสนใจจากศิลปินและผู้รับสารส่วนหนึ่ง ด้วยสามารถสร้างผลงานได้อย่างรวดเร็วและมีมูลค่าในตัวเอง สามารถจำหน่ายได้ และผลงานบางชิ้นมีรางวัลการันตี (ศิลปวัฒนธรรม, 2561) ดังนั้น ส่วนเพิ่มที่เข้ามาในแวดวงศิลปะนี้ จึงเป็นส่วนเสริมอีกประการหนึ่งอันเป็นปัจจัยให้วงการศิลปะยังคงมีชีวิตดำเนินต่อไปด้วยผลงานแห่งยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีการสื่อสาร การปรับทัศนคติที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นเรื่องจำเป็น

7. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

7.1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะพึงวางแผนการสื่อสารผ่านองค์ประกอบของการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจกับผู้รับสารให้เข้าใจการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ในพื้นที่ศิลปะ อันจะส่งผลไปยังการพิจารณาความงามและทัศนคติต่องานศิลปะที่สร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์

7.1.2 ศิลปินที่เป็นมนุษย์สามารถมีส่วนช่วยในห่วงการศิลปะเกิดสันติได้ โดยการออกมายอมรับงานที่สร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์ว่า เป็นผลงานศิลปะที่มีคุณค่า หรือมีการจัดเป็นการแสดงออกทางศิลปะประเภทหนึ่ง

7.1.3 ผู้รับสารพึงพิจารณางานศิลปะอย่างเป็นกลางและระมัดระวังมากยิ่งขึ้น มิให้การที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้สร้างผลงานศิลปะเป็นตัวแปรมีผลต่อทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเบื้องต้น และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการศึกษาเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ผู้ที่สนใจสามารถใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาคำตอบของคำถามนำวิจัยในประเด็นเดียวกันได้

7.2.2 การวิจัยสามารถเลือกศึกษาเฉพาะเจาะจงกลุ่มที่มีความสนใจในศิลปะ อาทิ ศิลปินหรือผู้ที่อยู่ในแวดวง

ศิลปะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย อันจะเป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจกับทัศนคติต่องานศิลปะก่อนและหลังที่รู้ว่าจะสร้างสรรค์โดยปัญญาประดิษฐ์

7.2.3 การวิจัยสามารถใช้การสอบถามลงรายละเอียดเรื่องปัญญาประดิษฐ์ควบคู่ไปกับการทดลองเรื่องทัศนคติต่องานศิลปะจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เห็นข้อมูลแยกเรื่องชัดเจนขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิตติมา สุรสนธิ, ศุภกิจ แดงขาว และอนงค์ลักษณ์ สมแพง. (2557). *ความรู้ทางการสื่อสาร (Introduction to Communication) ฉบับปรับปรุงใหม่*. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลุต นิยมเสมอ. (2557). *องค์ประกอบของศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ตติยา วิชัยดิษฐ์. (2563). *จริงหรือไม่ที่ Google กำลังสร้าง AI ให้กลายเป็น Skynet#12 AI Dreams*. สืบค้นจาก www.repaythailand.com/artificial-intelligence/จริงหรือไม่ที่-google-กำลังสร-12
- วัชรินานท์ ทองเทพ. (2565). *อะไรคือข้อถกเถียงในวงการศิลปะจาก AI หลังกระแส Midjourney*. สืบค้นจาก www.bbc.com/thai/articles/c1rexy9d7nyo
- วาริ ฉัตรอุดมผล. (2551). *ศิลปะเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิรัช ลภิตันกุล. (2526). *การประชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2561). *ภาพวาดโดยระบบคอมพิวเตอร์ (AI) จะถูกประมุขครั้งแรก เพิ่มคุณค่าหรือโลก ศิลปถูกคุกคาม?* สืบค้นจาก www.silpa-mag.com/news/article_21460
- สกนธ์ ภู่งามดี. (2548). *ศิลปะปริทัศน์*. กรุงเทพฯ: บึก พอยท์.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2561). *สารกับการสื่อความหมาย*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.
- เหมื่อนฝัน คงสมแสง. (2562). *Media creation*. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อาศิรา พนาราม. (2559). “ปัญญาประดิษฐ์” ความฝันวัยเด็ก หรือฝันร้ายของโลกอนาคต. ใน *Creativities Unfold 2016, Exit to the new reality* (น. 60-67). กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC).
- อักซ์ลีย์, เจ., โบรโนว์สกี, เจ., แบร์รี, เจ., และ ฟิชเชอร์, เจ. (2540). *วิวัฒนาการแห่งความคิด: ภาคมนุษย์ และโลก*. (จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1966).
- allCreativeTeam. (2562). *อยู่รอดอย่างไรในยุค 4.0 : ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์*. สืบค้นจาก www.allmagazineonline.com/อยู่รอดอย่างไรในยุค-4-0/
- TUL. (2559). *วิเคราะห์สถานการณ์ศิลปะร่วมสมัยในสังคมไทย*. สืบค้นจาก www.artbangkok.com/?p=6238

ภาษาอังกฤษ

- Dignum, V. (2018). Responsible artificial intelligence: designing AI for human values. *ITUJournal ICT Discoveries*, 1(1), 1-8.
- Faggella, D. (2019). *Putting the art in artificial intelligence with creative computation – A conversation with Phillipe Pasquier*. Retrieved from emerj.com/ai-podcast-interviews/putting-the-art-in-artificial-intelligence-with-creative-computation-a-conversation-with-phillipe-pasquier/

- Fast, E., & Horvitz, E. (2017). Long-term trends in the public perception of artificial intelligence. *The Thirty-First AAAI Conference on Artificial Intelligence (AAAI-17)* from February 4-9, 2017. 963-969.
- GHERHES, V. (2018). Why are we afraid of artificial intelligence (AI)? *European Review of Applied Sociology*, 11(17), 6-15.
- Holder, C., Khurana, V., & Watts, M. (2018). *Artificial intelligence: Public perception, attitude and trust*. London: Bristows LLP.
- Krefetz, N. (2019). The state of machine learning and AI. *Streaming media industry sourcebook 2019*, 16(2), 68-72.
- Lant, K. (2017). *Art by computers: how artificial intelligence will shape the future of design*. Retrieved from 99designs.com/blog/design-history-movements/artificial-intelligence/
- Lazar, I. (2019). *Benefits of artificial intelligence in communication*. Retrieved from searchunifiedcommunications.techtarget.com/tip/Benefits-of-artificial-intelligence-in-communication
- Littlejohn, S. W., & Foss, K. A. (2005). *Theories of Human Communication (8th ed.)*. Canada: Thomson Wadsworth.
- Mántaras, R. L. (2019). *Artificial Intelligence and the arts: Toward computational creativity*. Retrieved from www.bbvaopenmind.com/en/articles/artificial-intelligence-and-the-arts-toward-computational-creativity/
- Medosch, A. (2005). *Technological Determinism in Media Art*. MA Interactive Digital Media Brighton, UK: Sussex University.
- Wissing, B. G., & Reinhard, M. (2018). Individual differences in risk perception of artificial intelligence. *Swiss Journal of Psychology*, 77(4), 149-157.